

Kroniek

Oudheidkundige Kring Voorst

JAARGANG 31 - 2008/2

Oudheidkundige Kring Voorst

(opgericht 18 december 1975)

Dagelijks bestuur

Voorzitter:

E. van de Zedde, Koningin Wilhelminaweg 15, 7391 ER Twello, tel. (0571) 27 29 43

Secretaris:

M.H. Roos-Roelofsen, Rijksstraatweg 20, 7383 AR Voorst, tel. (0575) 50 20 99

Penningmeester:

vacant

Leden:

R. Egberts, Burgemeester v.d. Feltzweg 29, 7391 HL Twello, tel. (0571) 27 44 49

J. Groenberg, Hietweideweg 30, 7391 XX Twello, tel. (0571) 27 60 37

W.A. Hartmans-Gotink, Blankematerweg 2, 7397 NT Nijbroek, tel. (0570) 56 17 37

G.E. van Zijl, Lindelaan 13, 7391 JX Twello, tel. (0571) 27 19 75

Ereleden: Mr. J.H. Hermsen, H.J. ten Hove †, J. Lubberts en L. Sevenster.

Ledenadministratie:

De contributie bedraagt € 14,- per persoon. Voor gehuwden of samenwonenden op hetzelfde postadres € 16,50. Gironummer 16 64 122. Rabobank, rekeningnummer 36.28.09.267.

Voor het aan- en afmelden van het lidmaatschap en het doorgeven van adreswijzigingen kunt u contact opnemen met de werkrumte Oudheidkundige Kring Voorst.

Kroniek

Kroniek is het mededelingenblad van de Oudheidkundige Kring Voorst en verschijnt vier keer per jaar. Het wordt gratis toegezonden aan de leden van de Oudheidkundige Kring Voorst en is in beperkte aantallen à € 3,- te koop bij het VVV-kantoor in Twello en boekhandel Oonk in Twello.

Publicatie of overname van artikelen, geheel of gedeeltelijk, is alleen toegestaan met schriftelijke toestemming van de redactie en de auteurs.

Tijdelijk redactieadres: werkrumte Oudheidkundige Kring Voorst, e-mail: "kroniek@email.com".

Werkruimte Oudheidkundige Kring Voorst

Stationsstraat 59a

7391 EJ Twello

tel. (0571) 27 70 90

Geopend op dinsdag en woensdag van 9.00 tot 16.00 uur en op afspraak.

ISSN 1384-8682

Kroniek

Juni 2008, 31e jaargang nr. 2

Inhoud

	Blz.
Van de bestuurstafel	Bert van de Zedde 2
Van de penningmeester	Hans Muller 3
Van de redactie	Bert van de Zedde 3
Ledenvergadering	Martha Roos 4
Nieuwe aanwinsten	G. Vrieling 7
In memoriam H.J. ten Hove	8
Het belang van cultuurhistorie (deel1)	Bert van de Zedde 8
De Meente Hof van Twello groeit	Gert Jan Jansen 10
De veiling "Deventer en omstreken"	J.A. Brinkman 12
Familie te boek gesteld	Bert van de Zedde 14
Activiteitenkalender	16
Klompenmakers	J. Lubberts 17
Uit de bladen	J. Roosenschoon 30

Foto omslag:

Klompenmakerij Ten Haken - Paalman in 1913.

Tenzij anders vermeld komen alle foto's in deze Kroniek uit de collectie van de O.K.V.

**De Kroniek verschijnt vier keer per jaar:
in de maanden maart, juni, september en december.
Uiterste inleverdatum kopij voor de volgende Kroniek: 1 augustus 2008**

Van de bestuurstafel

door Bert van de Zedde

Wanneer je als bestuur op korte termijn moet kiezen voor een vervangende accommodatie dan vergt dat tijd, maar ook veel overleg. Gelukkig kunnen we constateren dat veel leden meedenken. Het bestuur heeft een ruim aantal adressen aangereikt gekregen van leden en vrijwilligers, die met zorg kijken naar de toekomst. Middels een prioriteitenlijst zijn vrijwel alle adressen beoordeeld en is gesproken met de huidige eigenaren. Soms blijkt een pand te klein of inmiddels al verkocht, weer andere panden vallen binnen de herontwikkeling van de omgeving waar het pand staat en zullen binnen redelijke termijn worden afgebroken. Zo is onze lijst langzaam gekrompen tot een enkel pand en dan gaan de huurprijs en mogelijke subsidie een rol spelen. Het bestuur is er van doordrongen dat de speelruimte klein is en de middelen beperkt.

Maar vanuit een optimistische kijk zullen wij de leden vragen om nog nadrukkelijker te werken aan onze vergroting van het ledenbestand. Indien mogelijk zou ieder lid minimaal een nieuw lid moeten aanbrengen om de huidige begroting voor de komende jaren een draaglijk gezicht te geven. Doen, vragen wij de leden.

Het zijn natuurlijk niet alleen huisvesting en onze financiën die spelen, ook de invulling van de verschillende functies binnen het bestuur, ledenadministratie en redactie vragen aandacht. We hebben vanuit het bestuur een wijziging aangebracht en de functie van penningmeester/ ledenadministratie gesplitst. Voor de functie van penningmeester hebben we nog geen definitieve invulling, wel die voor de ledenadministratie. De heer Bruntink uit Wilp gaat dit verzorgen en daar zijn we blij mee. Hij zal geen deel uitmaken van het bestuur, maar waar nodig het bestuur informeren en samen met de penningmeester zorgen voor een goed beheer van de ledenadministratie versus incasso ledengelden. Inmiddels heeft hij al de beschikking over de ledenadministratie en zijn werk is gestart. De redactie van de Kroniek krijgt een nieuw adres en ons lid Henk Borgonje uit Lochem gaat zorgen voor de lay-out. Deze uitgave is zijn eerste product.

In de afgelopen periode hebben verschillende bestuursleden deelgenomen aan extern overleg, hierbij te denken aan de presentatie van de Landgoederen Route Voorst, uitgave van de Lionsclub Voorst en waarbij de informatieborden zijn samengesteld door de OKV. Middels sponsoring heeft de OKV een 50-tal brochures in de verkoop genomen, waarbij de volledige opbrengst ten goede komt aan de OKV. Ook is meegesproken over de ontwikkelingen rondom De Meente met in deze uitgave een toelichting door Gert Jan Jansen van De Hof van Twello.

Kroniek

Juni 2008, 31e jaargang nr. 2

Inhoud

		Blz.
Van de bestuurstafel	Bert van de Zedde	2
Van de penningmeester	Hans Muller	3
Van de redactie	Bert van de Zedde	3
Ledenvergadering	Martha Roos	4
Nieuwe aanwinsten	G. Vrieling	7
In memoriam H.J.ten Hove		8
Het belang van cultuurhistorie (deel1)	Bert van de Zedde	8
De Meente Hof van Twello groeit	Gert Jan Jansen	10
De veiling "Deventer en omstreken"	J.A. Brinkman	12
Familie te boek gesteld	Bert van de Zedde	14
Activiteitenkalender		16
Klompenmakers	J. Lubberts	17
Uit de bladen	J. Roosenschoon	30

Foto omslag:

Klompenmakerij Ten Haken - Paalman in 1913.

Tenzij anders vermeld komen alle foto's in deze Kroniek uit de collectie van de O.K.V.

**De Kroniek verschijnt vier keer per jaar:
in de maanden maart, juni, september en december.
Uiterste inleverdatum kopij voor de volgende Kroniek: 1 augustus 2008**

Van de bestuurstafel

door Bert van de Zedde

Wanneer je als bestuur op korte termijn moet kiezen voor een vervangende accommodatie dan vergt dat tijd, maar ook veel overleg. Gelukkig kunnen we constateren dat veel leden meedenken. Het bestuur heeft een ruim aantal adressen aangereikt gekregen van leden en vrijwilligers, die met zorg kijken naar de toekomst. Middels een prioriteitenlijst zijn vrijwel alle adressen beoordeeld en is gesproken met de huidige eigenaren. Soms blijkt een pand te klein of inmiddels al verkocht, weer andere panden vallen binnen de herontwikkeling van de omgeving waar het pand staat en zullen binnen redelijke termijn worden afgebroken. Zo is onze lijst langzaam gekrompen tot een enkel pand en dan gaan de huurprijzen en mogelijke subsidie een rol spelen. Het bestuur is er van doordrongen dat de speelruimte klein is en de middelen beperkt.

Maar vanuit een optimistische kijk zullen wij de leden vragen om nog nadrukkelijker te werken aan onze vergroting van het ledenbestand. Indien mogelijk zou ieder lid minimaal een nieuw lid moeten aanbrengen om de huidige begroting voor de komende jaren een draaglijk gezicht te geven. Doen, vragen wij de leden.

Het zijn natuurlijk niet alleen huisvesting en onze financiën die spelen, ook de invulling van de verschillende functies binnen het bestuur, ledenadministratie en redactie vragen aandacht. We hebben vanuit het bestuur een wijziging aangebracht en de functie van penningmeester/ ledenadministratie gesplitst. Voor de functie van penningmeester hebben we nog geen definitieve invulling, wel die voor de ledenadministratie. De heer Bruntink uit Wilp gaat dit verzorgen en daar zijn we blij mee. Hij zal geen deel uitmaken van het bestuur, maar waar nodig het bestuur informeren en samen met de penningmeester zorgen voor een goed beheer van de ledenadministratie versus incasso ledengelden. Inmiddels heeft hij al de beschikking over de ledenadministratie en zijn werk is gestart. De redactie van de Kroniek krijgt een nieuw adres en ons lid Henk Borgonje uit Lochem gaat zorgen voor de lay-out. Deze uitgave is zijn eerste product.

In de afgelopen periode hebben verschillende bestuursleden deelgenomen aan extern overleg, hierbij te denken aan de presentatie van de Landgoederen Route Voorst, uitgave van de Lionsclub Voorst en waarbij de informatieborden zijn samengesteld door de OKV. Middels sponsoring heeft de OKV een 50-tal brochures in de verkoop genomen, waarbij de volledige opbrengst ten goede komt aan de OKV. Ook is meegesproken over de ontwikkelingen rondom De Meente met in deze uitgave een toelichting door Gert Jan Jansen van De Hof van Twello.

Van de penningmeester

door Hans Muller

Om met Gert-Jan Dröge te spreken: "Het was me het jaartje wel". Een drietal vrijwilligers liet het compleet herschreven boekwerk Old Twello Oavernieuw het licht zien en zorgde daardoor dat we in de komende jaren (afhankelijk van de verkoop van het boek) een redelijk bedrag tegemoet kunnen zien op onze rekening.

In de vrijwilligerswerkruimte werd een kopieerapparaat geplaatst, geschonken door Bessels Architecten. De machine was 5 jaar oud en afgeschreven. Na enig lobbywerk was de heer Bessels zo goed om ons de A3-machine te schenken, met voldoende toner voor zeker 2 jaar.

Ondergetekende vond een nieuwe baan, waardoor de aandacht voor de OKV en andere verenigingen wel eens naar de achtergrond (moest) verhuizen.

Ons ledenadministratie programma liet ons behoorlijk in de steek. Het incasseren van de contributie liep behoorlijke vertraging op doordat er "opeens" (de wegen van Windows zijn ondoorgrondelijk) dubbele incasso's bleken te ontstaan. Vraag niet hoe het kan, maar het gebeurde! Leden die opgezegd hadden (sommige al 2 jaar geleden) werden toch geïncasseerd, sommige zelfs dubbel. In totaal ging het om ongeveer 15 (oud) leden, die met de nodige excusues het onterecht geïncasseerde gerestitueerd kregen. Een zelfde lot waren de acceptgiro's beschoren.

Vanwege een chronisch gebrek aan vrije tijd, mede veroorzaakt door een andere functie en taak binnen het Korps Nationale Reserve (waarmee ik een arbeidsovereenkomst heb), kan ik me niet langer voor de volle 100% inzetten voor de OKV. Hierdoor was ik helaas genoodzaakt mijn bestuursfunctie op de ledenvergadering beschikbaar te stellen.

Ik wil langs deze weg een iedereen danken voor het begrip en de samenwerking. Het ga jullie allen goed!

Hans Muller.

Van de redactie

door Bert van de Zedde

De eerste Kroniek zonder eindredactie van Harry Kleinjan ligt voor u, maar met een iets aangepaste lay-out. De redactie gaat Ronald Meijer verzorgen en de lay-out van de Kroniek komt van de hand van Henk Borgonje. Het aanbod van tekst was ruim en helaas heeft de redactie enkele stukken doorgeschoven naar de volgende uitgave. Jan Brinkman kijkt terug op zijn tijd bij de Coöp. Veiling Deventer en omstreken. Jan Lubberts gaat dit keer op klompen. En 'familie te boek' geeft een aanzet tot genealogie van de eigen familie. De vaste rubrieken zorgen voor voldoende inhoud aan deze zomernummer. De redactie wenst u veel leesplezier.

Ledenvergadering

door Martha Roos

Verslag van de jaarlijkse ledenvergadering op woensdag 23 april 2008 in Brasserie-Restaurant Korderijnk te Twello

De vergadering werd bijgewoond door 47 leden. Bericht van verhindering werd ontvangen van: Mw. A. Geerts, Mw. W. Hartmans, dhr. C. Hessels

1. Opening

Voorzitter Bert van de Zedde opent de vergadering met een welkomstwoord aan de aanwezigen. Hij verzoekt de vergadering een minuut stilte in acht te nemen in verband met het overlijden van een aantal leden.

2. Mededelingen

In het afgelopen jaar hebben de vrijwilligers uitermate hard gewerkt aan de verdere ontwikkeling van de OKV. Inmiddels is bekend geworden dat we de accommodatie aan de Stationsstraat per 1 oktober 2008 moeten verlaten. Er zijn al diverse reacties voor een nieuw onderkomen ontvangen. De bedoeling is om ruimte voor een permanente periode te vinden. We zijn in overleg met dhr. Schimmel over zijn pand aan het Marktpllein. Het betreft de 2^e verdieping met heel veel mogelijkheden en een geweldige archieftruimte. Misschien een nadeel is de trap, dit zou een probleem kunnen vormen voor ouderen. De huurprijs ligt wel veel hoger dan de huidige prijs.

In verband met familie-omstandigheden is het de penningmeester niet gelukt de jaarcijfers op tijd gereed te hebben voor presentatie aan de leden. De kascontrole heeft nog niet kunnen plaatsvinden. Deze zal in de Kroniek worden gepubliceerd. De voorzitter vraagt begrip van de leden.

De vrijwilligers binnen de OKV verzetten heel veel werk, maar toch is er soms meer hulp nodig voor bijzondere acties, bijv. voor advertentie-werving, kraambe-zetting. Ook willen we de binding met het gemeente-archief en de monumentencommissie versterken. De voorzitter verzoekt de leden om mensen te werven voor diverse activiteiten onder het motto "een lid voor een lid".

3. Verslag jaarvergadering 26 april 2007

Dit wordt zonder opmerkingen goedgekeurd.

4. Jaarverslag 2007

Ook dit wordt zonder opmerkingen goedgekeurd.

5. Financieel jaarverslag

Penningmeester Hans Muller presenteert de jaarcijfers op het scherm. Hij deelt mee dat de stukken niet gereed zijn i.v.m. familie-omstandigheden en dat de kascommissie nog geen decharge heeft kunnen verlenen. Vervolgens geeft hij een toelichting op het overzicht 2006-2007:

- * Er zijn iets meer leden bijgekomen;
- * Contributie-inning liep veel vertraging op door een programmastoring;
- * Baten: bij dit punt verdienen de sponsoring en advertenties in de Kroniek wat meer aandacht.
- * Kroniek: het is een mooie uitgave maar niet goedkoop; we moeten de vinger aan de pols houden wat deze kosten betreft.
- * Fotokopieermachine: deze hebben we gratis in ontvangst mogen nemen inclusief een voorraad toner;
- * Energiekosten zijn gestegen vanwege het internetgebruik;
- * Diverse lasten: dit omvat o.a. bloemen, kosten internetbeheer.

Hierna verklaart de penningmeester zijn werkzaamheden voor de OKV te beëindigen i.v.m. het gebrek aan vrije tijd. Deze functie vergt nogal wat uren en dit valt niet te combineren met overige bezigheden. Toch heeft hij wel een begroting gemaakt voor 2008 en 2009: Gezien de verwachte huurstijging - en daarmee de kosten voor verzekering en schoonmaken - zullen de inkomsten vergroot moeten worden. Dit kan door contributieverhoging, door verkoop van meer advertenties in de Kroniek, door subsidieverhoging aan te vragen bij de gemeente en misschien door sponsorwerving.

Vragen en suggesties uit de zaal:

-Hoeveel meer energie zal er gebruikt worden in een nieuw pand?

Voorzitter: dit valt niet te zeggen. Het bedrag voor 2007 is € 193,- en het zal hoger uitkomen in de nieuwe situatie. In ieder geval komen de kosten boven op de huurprijs.

-Is het mogelijk werkzaamheden van de gemeente over te nemen tegen vergoeding?

Voorzitter: dit kan onderzocht worden, de archieven zullen echter in ieder geval gescheiden blijven.

-Kunnen de kosten voor de Kroniek verlaagd worden?

Voorzitter: Daar wordt al aan gewerkt voor het komende nummer. Toch willen we niets afdoen aan de kwaliteit.

-In het Kulturhus zou een aantal ruimtes weinig in gebruik zijn, is dat bekend bij de OKV?

Voorzitter: volgens overleg met de gemeente zijn alle ruimtes in gebruik en kunnen geen andere partijen meer toegelaten worden.

De voorzitter deelt nog mee dat we ook in gesprek zijn met de beheerders van de Gereformeerde Kerk die in 2009 vrij komt. Deze krijgt een culturele bestemming.

6. Kascommissie

Zoals gezegd zal de kascontrole door de heren J.H. Lutje Beerenbroek en E. Aalpoel nog moeten plaatsvinden. De heer W.W. Braunius is wegens ziekte verhinderd. De vergadering verleent goedkeuring aan de nieuwe kascommissie: De heren J.H. Lutje Beerenbroek en E. Aalpoel.

Als reservecommissielid wordt aangesteld: mw. J. van Reede-van Hoek.

7. Begroting 2008

Reeds besproken bij punt 5.

8. Bestuurssamenstelling

De penningmeester J. Muller is aftredend en niet herkiesbaar. Er is echter nog geen opvolger gevonden. Gelukkig is Hans bereid aan te blijven totdat er een nieuwe regeling is getroffen. Als blijk van waardering biedt de voorzitter hem, naast lovende woorden, een pakket met streekproducten aan en een boeket bloemen, dat zij vrouw Frederiek in ontvangst mag nemen. Ook zij heeft achter de schermen waardevolle werkzaamheden voor de OKV verricht. Hans wenst de OKV veel succes in de toekomst. Hij zal zich blijven inzetten voor het vinden van nieuwe accommodatie.

Het bestuurslid Gerrit Reinders verlaat de OKV i.v.m. verhuizing naar Drenthe. Hij is één van de langstzittende bestuursleden. Hij heeft vele foto's en reportages gemaakt, heeft een groot deel van het werkgebied vastgelegd en was sturend actief. Ook hij ontvangt voor zijn gewaardeerde werkzaamheden bloemen en een pakket streekproducten. Als opvolger is de heer G.E.van Zijl bereid gevonden het fotograferen en filmen over te nemen. Hij stelt zichzelf voor en vertelt dat hij graanhandelaar was van beroep, sinds 1960 in Twello woont, als ambtenaar van de burgerlijke stand heeft gewerkt en graag de OKV zal ondersteunen met het maken van foto's, waarbij hij de leden oproept melding te maken van gebouwen en gebieden die dreigen te verdwijnen. Hoewel niet op de agenda vermeld is er nog een vrijwilliger die de OKV verlaat: Harry Kleinjan, die ongeveer 15 jaar de lay-out en eindredactie van de Kroniek heeft gevoerd. Een bescheiden man, die vooral achter de schermen werkte. Hij heeft altijd zeer streng gelet op de kwaliteit van ons blad. Naast het pakket de bloemen wordt Harry namens de redactie het boek "De stille kracht" aangeboden als blijk van waardering. Hij zal worden opgevolgd door dhr. Henk Borgonje, die met name de lay-out voor zijn rekening zal nemen.

9. Rondvraag

Er zijn geen vragen.

10. Sluiting huishoudelijk gedeelte

De voorzitter kondigt de pauze en de daarna volgende lezing aan.

Voor de lezing was Arja Nobel, tuinarchitecte, uitgenodigd een voordracht te geven over tuin historie. Bij het ontwerpen van tuinen schenkt zij aandacht aan de beleving, opbouw en geschiedenis van de tuin. Zij volgt thans een opleiding "tuin historie" en baseert zich daarbij op diverse bronnen: (oud)bewoners, foto's, kaarten, schilderijen etc. gericht op buitenplaatsen en villa's. Er volgt een overzicht van de diverse stijlen in Nederland: vroege en late landschapstijl, renaissance, kasteeltuinen, kloostertuinen, etc. Zij is bezig met een scriptie over de tuin van "De Blankemate" in Nijbroek en heeft zich met de eigenaren in de geschiedenis verdiept en een analyse gemaakt. Tot slot zegt zij dat tuin historisch onderzoek informatie oplevert uit het verleden om daarmee de toekomst van de tuin te kunnen bepalen; je kunt huis en tuin, of park, of erf, niet los zien van elkaar.

Afsluiting

De voorzitter bedankt Arja Nobel voor haar boeiende verhaal, de leden voor hun komst en inbreng en wenst allen wel thuis.

30 april 2008 Martha Roos, secretaris

Nieuwe aanwinsten

door G. Vrieling

- * Vijf mappen "Oorlogskranten" deel 1 tot en met 39; een uniek collectie van dagbladen uit 1940-1945.
- * "De provincie Gelderland" uit de serie "Reizen door de Benelux."
- * "Mooi Gelderland 2008" uitgave van de provincie Gelderland i.v.m. de Gelderse Prijs voor ruimtelijke kwaliteit.
- * "Cruysvoorde." Uitgave van de ANWB en de kastelenstichting deel 37 uit de serie Nederlandse Kastelen.
- * "Molenhistorie van Terwolde" en "De historie van de Wilpermolen", door Mr. J.H. Hermsen.
- * "Dooptjurken." Catalogus van de tentoonstelling in de dorpskerk van Voorst.
- * "Tot genoegen." Speciale uitgave van het 70-jarig muzikant-jubileum van Henk Kamphuis bij muziekvereniging Ons Genoegen te Terwolde .
- * Gedenkboek t.g.v. het 40-jarig bestaan der Coop. Zuivelfabriek "Wilp" te Wilp (sept. 1937).
- * "Het Platteland in het goud" - gedenkboek verschenen bij het 50-jarig bestaan van de Onderlinge Brandwaarborg Maatschappij. "Het Platteland" d.d. 27 juni 1950.

In Memoriam

Met verslagenheid hebben wij kennisgenomen van het overlijden van ons erelid

Herman ten Hove

overleden 31 mei 2008 op tachtigjarige leeftijd.

Wij denken met dankbaarheid terug aan wat Herman als een van de oprichters van de Oudheidkundige Kring Voorst voor ons heeft betekend. Ondanks het achteruit gaan van zijn gezondheid bleef hij betrokken tot het laatst. Hij was een man met een grote, geschiedkundige kennis van Voorst. Vooral gericht op de archeologische opgravingen in en rondom het dorp Voorst. Hij had een groot aandeel in de groei van de OKV in de beginjaren door het initiatief te nemen tot vele activiteiten. Was bestuurslid en stond aan de wieg van de redactiecommissie om te komen tot een periodieke uitgave voor leden en belangstellenden. Het was een echte veldwerker, gericht op zijn passie!

Ons medeleven gaat uit naar zijn familie en bekenden bij het verwerken van zijn overlijden.

Vrijwilligers en bestuur Oudheidkundige Kring Voorst.

Historische boselementen

door Bert van de Zedde

'In het verleden ligt het heden, in het Nu wat worden zal'
een citaat van de schrijver Bilderdijk (1756-1831)

Heeft u ooit gehoord van bijenschansen, tochten, pestbosjes en schapenkampen? Nee? Dan ga ik proberen u mee te nemen van het heden naar het verleden van bomen en vormen van aanleg. Als wij heden ten dage bomen planten ter gelegenheid van een bijzondere gebeurtenis, of ter markering van een bijzondere plaats, dan is de kans groot dat vele generaties na ons nog van deze bomen kunnen genieten, maar niet meer weten waarom deze ooit zijn aangeplant. Zo kunnen we ook in het huidige landschap – als we dat willen zien – talloze bedoelde en onbedoelde sporen ontdekken van werkzaamheden of activiteiten van onze voorouders. Deze landschappelijke erfenis is ongekend. Haast overal kun je ervaren dat de mens de hand in het landschap heeft gehad. Zoekend naar water, bezig met de verfraaiing van zijn omgeving of zijn akkers verdedigend tegen wildvraat, het zit allemaal in het geheugen van het landschap gegrift. Dat wil ik graag in de komende Kroniek verder met u uitwerken en u meevoeren langs een aantal wat minder bekende cultuurhistorische boselementen. Het Geldersch Landschap en Geldersche Kasteelen doen veel aan het behoud van het rijke culturele erfgoed dat in onze bossen verscholen ligt.

Wat is cultuurhistorie?

Wassend water, stuivend zand, schuivend pakijns en veenvorming zijn de natuurlijke elementen die Nederland hebben gevormd. Deze sporen zijn nog overduidelijk ter herkennen in het Nederlandse landschap, maar gaandeweg heeft de mens geleerd de natuurlijke omstandigheden naar zijn hand te zetten. Zo is het oorspronkelijke natuurlijke landschap een cultuurlandschap geworden, waarin de sporen van eeuwenlange menselijke invloed terug te vinden zijn. Er zijn maar weinig plekken in ons land die niet door menselijk ingrijpen zijn beïnvloed. Allerlei verschillende landschapsvormende functies hebben geleid tot het huidige landschap, zoals landbouw, defensie, bewoning, delfstoffenwinning en bosbouw. Cultuurhistorie gaat over deze sporen van menselijk handelen in onze huidige leefomgeving.

Weinig aandacht voor boshistorie

De aandacht voor oude boselementen is echter zeer beperkt gebleven. In de afgelopen decennia zijn er weliswaar enkele kleine oplevingen geweest, maar dit heeft niet kunnen voorkomen dat veel historische boselementen verloren zijn gegaan. En er dreigt nog meer te verdwijnen als dit onderwerp buiten de aandacht blijft van eigenaren, beheerders en anderen. De integratie in het beheer van bos, natuur en landschap moet veel nadrukkelijker plaats vinden.

'Deseplaetse is soo aengenaem ende lieflijk van reuk, insonderheit in den lentetijt, als de groene bladeren eerst uitkomen ende boomen beginnen te bloeijen, dat een mensch sijn herte verheugt, als hij in die tijd onder de boomen komt' Zo sprak men enkele eeuwen geleden over de oude bossen op de Veluwe. De Veluwe bestond in die tijd echter grotendeels uit heide en zandverstuivingen, waar duizenden schapen en ander vee graasde. Slechts op enkele locaties was nog bos te vinden. Het ging dan voornamelijk om collectief beheerde bossen, de zogenaamde markebossen. De marke was een instelling die het gemeenschappelijk gebruik van de woeste gronden regelde. Als de marke vooral of uitsluitend betrekking had op bos, sprak men over maalschappen en malebossen. In de praktijk werd dit echter niet strak gehanteerd. De term is afgeleid van het Germaanse woord 'mallum' wat gemeenschappelijk betekende. Ze bestonden in elk geval sinds de vroege Middeleeuwen en hadden de taak gebruiksrechten te verdedigen tegen buitenstaanders en het bosgebruik door de eigenaren aan regels te binden. Beheer en exploitatie van het bos was over het algemeen goed gereld, maar daar waar geen maalschappen (meer) bestonden kwam misbruik van het bos voor. Strooiselroof, winning van eikenschors voor de leerlooierijen, het verzamelen van bosvruchten (met namen eikels en beukennoten), veeweidings en houtoogst nam toe. De markewet van 1886, die bepaalde dat de woeste gronden verdeeld dienden te worden onder de dorpelingen om een efficiënter grondgebruik te bevorderen, luidde het verdwijnen van de marken in. Marken hebben tot in de 20^e eeuw bestaan.

(Dit is het 1^e deel, het vervolg zal worden geplaatst in de volgende Kroniek, redactie)

De Meente Hof van Twello groeit

door Gert Jan Jansen

Ooit waren Meentes grote gemeenschappelijk gebruikte gronden, met name op de arme oostelijke zandgronden van Nederland. De gebruikers ervan waren verzameld in Markeverenigingen, zij hadden een actief recht om van de grond gebruik te mogen maken. Actief, omdat ze wel wat voor dit recht moesten doen, nl. bijdragen in het onderhoud van paden, houtwallen, bossen e.d.

Meentes ontstonden in de 12e eeuw en hebben het tot ver in de 19e eeuw volgehouden. Het bleek dus een zeer sterk beheersmodel. De eigenaren van de grond hadden als voordeel dat hun bezit niet verloederde en de gebruikers dat ze rechtstreeks toegang hadden tot grond en voedsel. Het model begon te tanen toen, zoals in Engeland vanaf het midden van de 18e eeuw, schapenteelt lucratief werd. Binnen 50 jaar verdwenen daar de meeste 'Commons' en werden de gebruikers ervan de steden in gedreven. En dat kwam goed uit, want daar kwam toen net de industriële revolutie op gang. Fabrieken hadden behoefte aan (goedkope) arbeidskrachten en die werden geleverd door de van grond en haard verdreven oud meentebewoners. De overheid stimuleerde deze ontwikkeling door een verbod op Commons af te kondigen. Ook in Nederland hielp de overheid mee mensen vrij te krijgen voor de industrie door Meentes domweg te verbieden (1829). Hier kwam de ontmanteling echter pas goed op gang toen de Duitse chemicus Justus von Liebig de kunstmest uitvond (rond 1845) waardoor arme zandgronden toch rendabel te maken waren en de oude bezitters de gronden lucratief, in delen, konden verkopen of verpachten. Toch duurde het nog tot in de 80-er jaren van die eeuw tot de laatste meentes waren ontmanteld, zo sterk hechtte de veelal arme gemeenschap aan hun recht tot toegang tot de grond, tot hun eigen voedsel en additioneel inkomen. Meentes waren een effectief wapen tegen armoede.

Hof van Twello

Hof van Twello is nooit onderdeel van een Meente geweest. Al in de 14e eeuw stond de hoeve bekend als pachtbedrijf van de Verenigde Gestichten in Deventer. Goede, vocht houdende grond waarop generaties boerenfamilies hun inkomen vonden. Toch ontwikkelt het bedrijf zich momenteel tot een moderne Meente. Net als in de oude meentes staat het eigendom niet ter discussie (Stichting IJssellandschap is de verpachter) evenmin als de pachter (Gert Jan Jansen) maar binnen het model werkt Jansen aan de deelname van andere organisaties. Zo wordt de totale natuurontwikkeling verzorgd, en ten dele betaald, door de Stichting Natuur Anders uit Deventer, participeert de Stichting Wijn IJsselvallei in de wijnteelt en wijnbereiding en beheert de Stichting Permacultuurschool Nederland een proeftuin op het gebied van deze moderne vorm van moestuinbouw. De jongste toegetroten partner is Passie voor Puur met wie Hof van Twello o.a. kookworkshops en catering met streekproducten verzorgt en heel onlangs trad Natuurslagerij Rob Rijks toe

tot de samenwerking. Hij exploiteert een deel van de streekwinkel en samen met Hof van Twello worden mogelijkheden onderzocht om hoogwaardig vleesvee te houden. De OKV is uitgenodigd samen met Hof van Twello historische projecten te ontwikkelen rondom de Middeleeuwse, Romeinse en Prehistorische Tuin die momenteel op het terrein in aanleg zijn. Samenwerking loont en leidt niet alleen tot zingeving bij de betrokkenen maar ook tot een aantrekkelijk landschap voor de omwonenden.

De Nieuwe Meente

Een stap verder gaat het voorstel dat Hof van Twello onlangs indiende bij het Ministerie van Landbouw. Dit Ministerie is op zoek naar voorbeeldprojecten op het gebied van landschapsbeheer. Het Ministerie wil af van de eindeloze subsidies die het landschap langzamerhand kenmerken. Overal waar de burger wat wil betaalt de overheid. Waarom, aldus het ministerie, gaan we niet op zoek naar modellen waar burger en bedrijven zelf zorgen voor een aantrekkelijk maar ook renderend landschap? Waar alle betrokken partijen participeren in de planvorming, aanleg en beheer. Het Meentemodel leent zich voor een dergelijke aanpak. Zeker als die ontwikkeling wordt geplaatst binnen de setting van een lokale economie. Immers, produceren voor lokale consumptie betekent vrijwel automatisch een kleinschalige productiewijze en dat wil zeggen ook een kleinschalig invulling van het landschap. In een lokale benadering van productie en consumptie vervalt aldus de noodzaak voor subsidie omdat het landschap zelf weer een economische drager kent. Inmiddels hebben zowel het Innovatieplatform van het Ministerie van LNV als de directie Oost van LNV zich achter de ideeën van Hof van Twello geschaard.

Een voorbeeld van een historische meente in de gemeente Voorst is de Appense Enk in Gietelo.

De veiling "Deventer en Omstreken"

door J.A.Brinkman

Ouderen onder ons weten het nog, Twello was een dorp met veel werkgelegenheid. Toch waren er periodes dat het duidelijk minder ging en er werkloosheid heerste. In de beruchte dertiger jaren (vorige eeuw) was er soms in Twello nog 'n kans op werk, denk maar is aan de slachterijen van Zendijk, Linthorst en IJseldijk en de aanwezige klompenfabriek, meubelfabriek en steengaasfabriek. Zelfs de groente en fruit veiling kon in het seizoen aan 20 á 30 mensen werk verschaffen. Dat alles bracht heel veel verkeer mee in het dorp. Alle dagen zag men talrijke wagens rijden met slachtvee en varkens voor de slachterijen. Zelfs werden er koeien per spoor aangevoerd, vanaf markten in Utrecht, Leeuwarden en Purmerend. Station Teuge werd veel gebruikt voor de aanvoer van slachtvee. Vroeger waren veel boomgaarden aangeplant in Terwolde, Nijbroek, Welsum, Veessen en Vorchten, wel enkele honderden hectares fruit. Meer appels dan peren, maar ook pruimen en kersen.

Via de Coöperatie vereniging van kwekers waren er voor de laatste wereldoorlog al ruim 140 groente- en fruitveilingen in ons land. De veiling in Twello is in de dertiger jaren gebouwd, de groenten werden in Deventer geveild tot ongeveer 1950, daarna werd ook de groenten in Twello geveild. Alle ouderen, waaronder ikzelf, weten nog goed, dat 't laden en lossen zwaar handwerk was, 'n kist appels woog bruto rond 25kg en peren 30kg, maar ook groenten, zoals bieten, uien en wortelen wogen allemaal bruto 25kg per kist. Klemsteekwagen, heftruck en pallets waren van veel latere data. In de zomer en herfst was

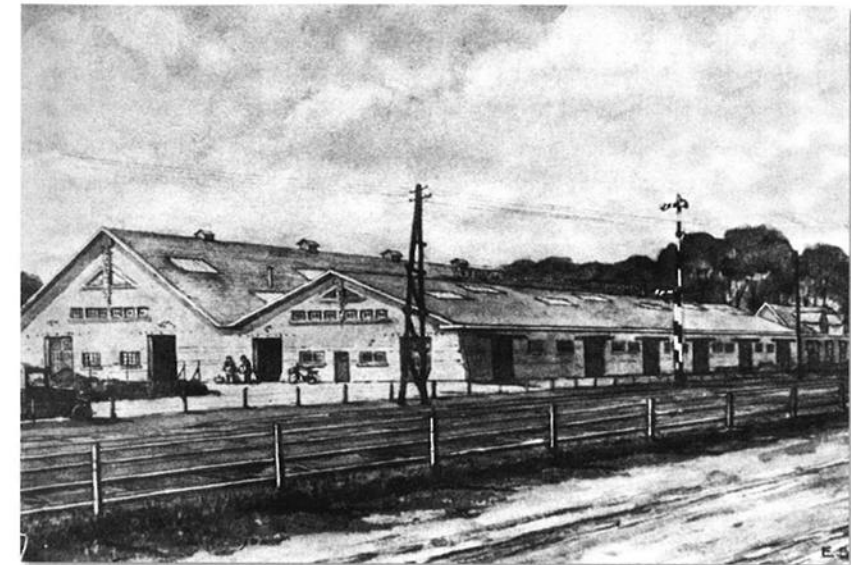

De veilinghal in 1961

't echt alle dagen zweten en de rug nat.

Nog heel goed herinner ik mij de zomer en herfst van 1947, verschrikkelijk warm en droog, de boeren moesten de koeien in de wei soms droog stro bijvoeren omdat er geen gras meer groeide. Bij de fruitkwekers kende nog niemand 'n regeninstallatie. Droogte alom en kleine appels, de groente werd voor buitensporige hoge prijzen geveild, sla bracht bijvoorbeeld f1 tot f1,50 per krop op en de andijvie 3 tot 4 gulden per kg. Het grootste deel van de appels en peren was zo klein, dat ze alleen maar geschikt waren voor appelmoes en jam, en voor 3 tot 4 cent per kg werden verkocht. Vaak nog aan Duitse conservenfabrieken. Ik herinner mij nog goed 'n week in 1947 dat wij in Twello 20 wagons van 20 ton vol gestort hebben. En de week daarop in Terwolde een schip moesten laden met 200 ton allemaal voor Duitse

Het veilinggebouw
naar een schilderij
van E. Bokhorst
van voor 1938
toen de kantoren
werden aange-
bouwd.

conservenfabrieken. Maar in normale perioden hadden wij grote oogsten. Was er eigenlijk overcapaciteit. Onze eigen koopkracht was heel laag, alleen West Duitsland was (na de 2e wereldoorlog) gelukkig 'n grote afnemer. Onze tuinders op de Steenenkamer, het waren er toen 33, waren harde werkers. Brachten grote vrachten groente naar de veiling. Voor de oorlog nog met paard en wagen, en in lange rijen stonden ze soms tot in de Binnenweg te wachten om gelost te worden. Tot ver in de jaren '70 werd er massaal spinazie geteeld, teveel voor de eigen regio, overal werd dan door de veilingleiding afname gezocht wat vaak lukte. Anders werd het „doordraaien” en ging het naar de stort. Een bekend gezegde van de handelaren in de vakantietijd of als het warm was: „Vrouwen bloot, handel dood.” En toch hebben tuinders en fruitkwekers het in slechte jaren volgehouden, door vakmanschap, kwaliteitsverbetering en presentatie. Gelukkig waren er ook jaren die door weersomstandigheden van nachtvorst of droogte zorgden voor hoge prijzen bij de veiling, o.a. in 1976. Goed voor de tuinders en kwekers die konden leveren. Daar profiteerde de veiling zelf ook van.

De omzet van de veiling in Twello bedroeg in de dertiger jaren 2 tot 3 miljoen gulden. In de jaren zeventig steeg dit tot boven de 10 miljoen gulden. De veiling „Deventer en Omstreken” in Twello stond goed bekend bij kopers en handelaren in het land. Zij kwamen voor een groot deel uit Noord-Nederland en West-Friesland. Typisch voor die tijd was dat al onze zoete appels zoals Zoete Ermgard, Campagnezoet, Dijkmanzoet, Huismanzoet en Jasappels verkocht werden naar Noord-Nederland en West-Friesland. De jaarlijkse Kerstveiling was een tentoonstelling met super kwaliteitsproducten uit onze IJsselstreek. Met mijn meer dan 40-jarige ervaring als keurmeester en afslager aan de veilingen

Arnhem, Elst en Zutphen en de laatste 12 jaar in Twello heb ik de ontwikkeling en de fusies van de veilingen meegemaakt. Van de meer dan 140 veilingen zijn er nu geen 10 meer van over. Dat heeft heel veel zorg en pijn veroorzaakt bij kwekers, handelaren en personeel. Een Veiling is altijd nog een bijzonder bedrijf, alle dagen weer anders, net als de beurs in Amsterdam, en afhankelijk van seizoenen en weersomstandigheden. Als afslager was je het middelpunt van het reilen en zeilen van een veilingdag.

Met „ Twello vroeger en nu “, is er ondanks vooruitgang, ook veel verloren gegaan en de trieste aanblik van wat eens ons trotse veiling gebouw was, is het sinds 31 augustus 1987, heel stil geworden.

Familie te boek gesteld

door Bert van de Zedde

In de laatste Kroniek is aandacht gevraagd voor stamboomonderzoek of genealogie. Heel veel Nederlanders schrijven iets op over hun familie, misschien nog wel meer zijn het van plan. Het is vaak veel meer geworden dan wat namen en jaartallen. Je voorouders komen letterlijk tot leven zeker als je merkt hoeveel details er terug te vinden zijn in gemeente-archieven of die van de Oudheidkundige Kring Voorst. Het heeft al velen verrast over de hoeveelheid basisgegevens die daar zijn te achterhalen en houvast geven om iets uit te zoeken. Ook de Vereniging Veluwe Geslachten kan u helpen. 'Begin gewoon. Het maakt niet uit hoe, als je maar begint' zegt Matthijs Smits in NRC.

En dat leek mij nu juist een goed uitgangspunt om op zoek te gaan naar leden binnen onze Oudheidkundige Kring Voorst, die iets te vertellen hebben over de eigen familie. 'Begin gewoon' zeg ik tegen u die het schrijven over familie(leden) overweegt maar tegen het doorhakken van de knoop blijft aanhikken. 'Het maakt niet uit hoe, als je maar begint'!

Schrijf alleen op basis van je herinneringen of ga een stap verder en doe het via gerichte interviews. Verzamel foto's uit de eigen jeugdijaren en schrijf daar een herinnering bij, de eerste aanzet tot de familiegeschiedenis. Zijn er voorbeelden van families die al het een en ander op papier hebben gezet? Jazeker en dan verwijs ik graag naar het eind vorig jaar uitgekomen boek van de familie de Wilde uit Terwolde, en dat te koop is via de OKV. Maar ook het internet staat er vol van. Van compleet geautoriseerde sites tot vrij toegankelijke sites. Goede voorbeelden, maar ook direct weer een valkuil om te starten. Het is juist niet helemaal de weg voor de eigen familieperikelen. Het schrikt af al die fraaie familiesites. Het geeft een handvat, maar meer ook niet. Het aardige van zelf zoeken en vinden is dat er dingen zichtbaar worden waar je niet aan hebt gedacht of mogelijk zelfs misschien nog niet wist.

Zo is er in onze familie een ruim onderzoek gedaan naar de familie(ver)banden. De uitkomst was verrassend. Je krijgt zicht op de 'eigen familie'. De start is in Amsterdam gemaakt door 2 verre familieleden met het voorvoegsel van der en uiteindelijk kom je tot de conclusie dat familieleden met verschillende voorvoegsels toch direct tot de familie-stamboom behoren. De roots van onze familie liggen in deze regio met waarschijnlijk in de 13e en 14e eeuw een redelijk vooraanstaande positie in Deventer en omgeving. Het is een laat-middeleeuws Overijssels geslacht. Rond 1295 lijkt erve en goed de Maetacker in Terwolde met het geslacht Van der Zee '1295 Hugo van der Ze, knape, verklaart dat hij (.) zijn huis Tot Utgange (.) verkocht heeft en het verkochte (.) in tegenwoordigheid van Hugo's zwager(s) Johannes van Renen (.) onder beding dat kopers en hun rechtverkrijgende jaarlijks op 10 november een nieuwe beker op verkopers huis Mathackere in het kerspel Wolde komen brengen' uit Oorkondenboek van Overijssel, deel II, de basis te vormen voor de familie. Ook de Spaanse furie in de tachtigjarige oorlog is onderdeel van de familie gaan uitmaken middels het aanbieden van diensten aan Willem van Oranje en dan verdwijnen we naar Noord-Duitsland, opgejaagd door de Spanjaarden.

Daarna splitsen wij ons in Nederland, door waarschijnlijk een verschrijving bij een gemeente-ambtenaar in Overijssel en komt familie in de 19e eeuw vanuit Nijbroek terecht in Amerika, onder andere in Salt Lake City. De 1e wereldoorlog maakt minimaal één slachtoffer van een ver familie-lid uit de Verenigde Staten in Noord-Frankrijk. En zo kom je weer terug bij de dagelijkse belevenissen van de huidige familie en ontmoet je personen die wel familie zijn, maar jij zelf nog niet kende. Een eerste aanzet is te vinden op www.vandezedde.nl. Het leest vaak achteraf als een spannend boek, maar het aardige van deze wijze van registreren is dat er vaak meerdere familieleden wel eens willen weten wat er zoal is gebeurd in de (eigen) familie. Maar ook aanvullingen geven in woord en beeld, die weer een deel van de familiepuuzel invullen voor je. Wie gaat de uitdaging aan om in tekst een kort familie-verhaal (met mogelijk een of meerdere foto's erbij) te schrijven voor de volgende Kroniek? Mogelijk heeft u al een eigen site? Begin bij je zelf en de directe familie rondom. Voorzie de tekst van één foto of meerdere foto's en de aanzet is klaar.

Deze maand uitgekomen:

Hoe schrijf je familiegeschiedenis? Auteur Marijke Hilhorst.
bij uitgeverij Augustus, 128 blz. € 12,50.

Activiteitenkalender

Zaterdag 30 augustus 2008

Een fietsexcursie langs hooibergen in het noordelijke gedeelte van de gemeente Voorst.
Vertrek om 10.00 uur bij de N.H. Kerk te Terwolde.
Afstand ongeveer 30 kilometer.
Max. aantal deelnemers ongeveer 30.
Aanmelden voor 23 augustus bij Ruud Egberts: 0571-274449 of famegberts@hetnet.nl

Donderdag 25 september 2008

Lezing over boerderijnamen in de gemeente Voorst door de heer Otten.
Plaats: Café Dorpszicht, Dorpsstraat 59, Terwolde.
Aanvang: 20.00 uur. Zaal open 19.30 uur.
Deze zomer is het boek "Boerderijnamen in de gemeente Voorst" van de heer Otten verschenen. Aan de hand van dia's zal de heer Otten iets vertellen over de boerderijnamen in de gemeente Voorst. De gemeente Voorst is rijk bedeeld met historische boerderijen. De heer Otten heeft 900 boerderijnamen in de gemeente Voorst weten te traceren. Een bijzondere vondst was dat de naam van de boerderij Groot Soeren aan de Hengelderweg in Voorst al bijna 1200 jaar bestaat.

Donderdag 13 november 2008

Lezing over historische haardplaten door de heer Brascamp.
Plaats: Dorpshuis De Pompe, Dorpsstraat 41, Wilp.
Aanvang: 20.00 uur. Zaal open 19.30 uur.
Aan de hand van foto's van haardplaten uit o.a. de gemeente Voorst zal de heer Brascamp iets vertellen over het gebruik en de geschiedenis van haardplaten. De heer Brascamp beheert het Haardplatenmuseum in Klarenbeek. Dit is een museum en documentatiecentrum over gietijzer, haardplaten en hun thema's. Naast een uitgebreide fotoverzameling bezit het museum 34 haardplaten. Of om meer precies te zijn: *Herdgußplatten*. Herdgußplatten is een Duitse verzamelnaam voor verschillende soorten platen die vroeger werden gebruikt bij de verwarming van huizen.
Mensen die nog haardplaten in huis hebben kunnen contact opnemen met de heer Brascamp, Oude Broekstraat 12 te Klarenbeek, tel. 055-3011747. Hij kan dan foto's maken van de betreffende haardplaat en hier in de lezing wat over vertellen.

Klompemakers

door J. Lubberts

Klompemakers in de gemeente Voorst

De eerste vraag is: waar wonen de klompemakers? Fout, de vraag moet luiden: waar woonden de klompemakers. Het is een bijna uitgestorven beroep. Slechts enkele klompemakers beoefenen nog het oude beroep. Meestal op braderieën of andere openbare gebeurtenissen. De klompemaker uit het verleden kan, in de huidige tijd, zijn boterham niet meer met dit beroep verdienen. Het klompemakers vak is voor zover het nu nog uitgeoefend wordt een industriële gebeurtenis. Wel blijft de vraag: waar woonden de klompemakers. Net als bij de eerste bewoners, de landbouwers, op een plek waar het land bewoonbaar was en geschikt voor landbouw. Waren zij nog jagers dan moest er wild zijn om op te jagen. De visser moest water, zee, meer of rivier in de buurt hebben om te vissen. Dit gold ook voor de klompemaker. Hij moest het materiaal bij hem in de buurt vinden waarvan hij zijn product kon maken. Het hout waar hij zijn klompen van maakte moest in de nabije omgeving groeien. Het zou een te grote belasting zijn op zijn inkomsten wanneer hij de bomen van grote afstand naar zijn werkplaats moest vervoeren.

*Klompfabriek
T.E.S.K.O.
Twello's Eerste
Stoom Klompen
Onderneming.*

Klompemakersdorpen

Hoewel in het verleden op veel plaatsen klompemakers woonden zijn er plaatsen waar men een concentratie van klompemakers vond. Dit had te maken met de natuurlijke gesteldheid van het dorp en zijn omgeving. Het landschap, al of niet in cultuur gebracht, moest van dien aard zijn dat de bomen die hij nodig had voor zijn beroep aanwezig waren. Een tweede belangrijke factor was de aanwezigheid van afzetmogelijkheden in welke

vorm dan ook. De lokale bevolking kon afnemer zijn, maar ook kon het product over grotere afstand worden afgezet indien er goede transportmogelijkheden waren. In de eerste plaats goede land- of waterwegen. Na de aanleg van spoorwegen kwam er nog een goede vervoersmogelijkheid bij. Daar waar al de genoemde omstandigheden aanwezig waren ontstonden dorpen met een grote concentratie van klompenmakers. In de directe omgeving van deze dorpen moesten broekgronden of andere laaggelegen gebieden aanwezig zijn. Vervolgens moest de bodem redelijk vruchtbaar en niet verzuurd zijn. Bij uitstek leenden zich hiervoor de gronden langs de grote en kleine rivieren, polders en overige laaggelegen gebieden. In steden of rijke landbouwgebieden met zware klei en schrale gronden zoals op de Midden Veluwe kwam men weinig klompenmakers tegen. Zo vond men weinig klompenmakers in het westen van Friesland, Noord Holland en Zeeland behalve Zuid Beveland. In Brabant, Gelderland, Overijssel en Drente trof men dorpen aan met een groot aantal klompenmakers. Enkele voorbeelden hiervan waren St. Oedenrode en Best in Brabant, Enter in Overijssel, Hengelo (Gld.) en Terborg. In de directe omgeving was Oene een plaats met veel klompenmakers. Ook in de gemeente Voorst waren in het verleden veel klompenmakers. In deze gemeente vond men de grootste concentratie in de directe omgeving van Duistervoorde.

Wordt hier de Driekusman gespeeld?

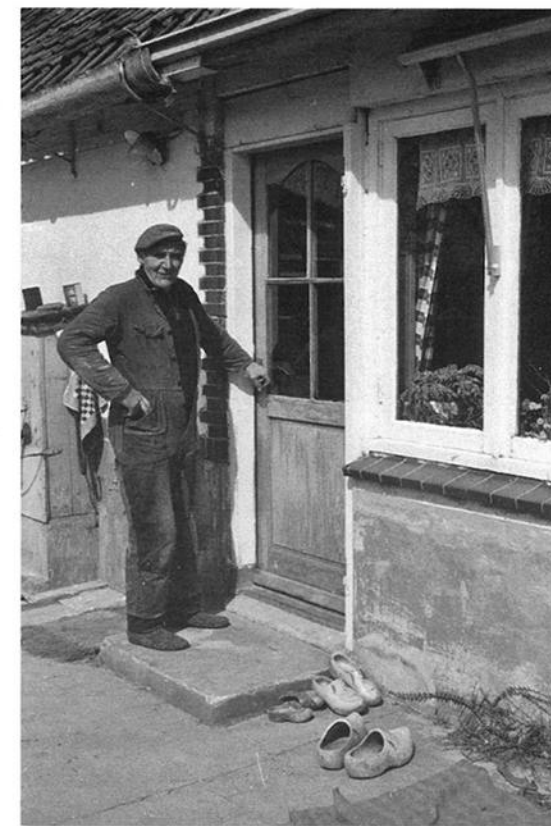
Geschiedenis van de klomp

De mens heeft altijd gezocht naar bescherming van zijn voeten, hetzij tegen koude of hitte, maar ook tegen direct contact met de harde, modderige, ruwe, natte of vochtige bodem. Van belang waren lichte, maar stevige materialen zoals leer, hout, boomschors, vlechtwerk van biezen of vezels. Metaal werd weinig gebruikt tenzij het edele metalen waren ter versiering. Zware, stijve metalen zouden de beweging van de voet en daardoor het lopen nadelig beïnvloeden.

Een eerste aanzet tot de klomp kwamen we tegen in de middeleeuwen in de vorm van een trip. De trip, trippe of platijn was een sandaal met een stevige onbuigbare zool. In het stadboek van Groningen werd de trip al genoemd in 1425. Een andere variatie in de ontwikkeling van de trip was de muil. Deze bestond even-

als de trip uit een houten zool met over de voorvoet een gesloten kap van leer. Om de gehele voet te kunnen bedekken gebruikte men leer, zoals vondsten uit de praehistorie (veenvondsten) bewijzen. Wanneer voor het eerst een houten schoen, de klomp, werd gemaakt is niet te achterhalen. Hoe de vorm zich ontwikkelde en hoe zij elkaar beïnvloedden is en blijft een vraag. Van vele uitvindingen is de uitvinder bekend, maar van de klomp niet. Een simpele klomp voor ieders gebruik was zo gewoon, daar schreef men niet over.

Alledaagse dingen, waren ze versleten dan gooide men ze weg. De versleten klomp volgde de weg naar het open haardvuur of de kachel. In de ons omringende landen kwamen ook klompen voor of vormen daarvan. De houtenzool met leren kap of een simpele bevestiging met riemen of bandjes was buiten onze grenzen ook bekend.

Klompen uit, voor men naar binnen gaat.

De gebruiker en gebruik van de klomp

Het primaire gebruik van de klomp was de bescherming en versteviging van de voet. Als zodanig heeft de klomp een uitgelezen staat van dienst. De gebruiker was de minder draagkrachtige. Klompen was het schoeisel der armen, het klompenvolk. Een armenschool in de stad heette een klompenschool. In het verleden werden klompen vaak uitgedeeld door liefdadigheidsinstellingen of kerken.

In vele beroepen werd de klomp gedragen. De landbouwer, in de tuin- en bosbouw, vissers en rietsnijders, de baanveger op het ijs, de stoker bij het hete vuur, te veel om op te noemen. Overal waar water aan te pas kwam liep men op klompen. De dienstmeid die de stoep schrobde, de huisvrouw bij haar werk buitenshuis, de wasvrouw en de schippersvrouw. In fabrieken en in het leger, de kok en de soldaat bij de cavalerie, allen liepen op klompen. De klomp was een degelijk stuk schoeisel. Vader Cats wist het al te vertellen: *Wie zijn jeugd op hout verslijt, Zeker een lang leven heit.*

De klompenmaker, de vakman, bezig met zijn eerzaam handwerk.

Een goedmakaakte klomp.

De klomp zo doodgewoon, zo los van alle luxe en verfijning. Toch het eindresultaat van het werk van een vaardig vakman. Geen kunstwerk, maar wel een kunstig product. Een goed gemaakte klomp was een ideaal schoeisel. De voet vond er de nodige ruimte en kon in de klomp uitwasemen. Dat voorkwam zweetvoeten. Het zweet werd door het poreuze hout geabsorbeerd. Het was ook nog orthopedisch schoeisel, de steunzool zo men dat wilde werd er door de klompenmaker ingesneden. Het hout isoleerde, maar kreeg men toch nog koude voeten, met een handvol stro in de klomp was het snel verholpen.

Had men als kind de klompen van binnen nat gekregen, geen nood, moeder pakte met de tang een kooltje uit de kachel en rolde die door de klomp. Een oplossing even eenvoudig als de klomp zelf. Als kinderen ruzie hadden was de klomp een geducht wapen.

Een ander voordeel van de klomp was dat wanneer men het huis betrad men de klompen makkelijk uit kon doen en bij de deur laten staan. Het domein van moeder de vrouw werd op die manier niet smerig gemaakt. Vaak droeg men in de klomp een klompschoen van dun leer. We hebben er de klompendans aan over gehouden. In de voorheen armere streken van ons land danste men de driekusman op klompen. Bij Friese dansgroepen ziet men ze niet. Deze van oorsprong rijkere bevolkingsgroep liep op schoenen. Was er dan geen enkel nadeel aan de klomp? Wanneer er veel sneeuw was gevallen en begon te smelten dan plakte deze onder de klomp. Deze aangekoekte sneeuw bemoeilijkte het lopen, maar een beetje pek onder de klomp deed wonderen. Bij regenweer legde men de klompen op de zijkant bij de deur. Een andere mogelijkheid was om ze rechtop te zetten met de hak op de grond en de kap tegen de muur. Op die manier bleven ze van binnen droog. De klomp werd ook wel binnenshuis gedragen, maar niet veel. In een huis met ouderwetse estriken was het aangenaam om ze binnen ook te dragen. Meestal nieuwe of afgesleten paren. Men moest voorzichtig zijn wanneer men de klompen tot in de slaapkamer aan had. Het gerucht wilde dat men de klomp met de hak naar het bed moest zetten, anders kwam de nachtmerrie, een boze geest die je slaap verstoortte.

Klompen boenen.

Voor de huisvrouw was het een eer om 's zondags de familie met schoon geboende klompen te laten rondlopen. Een niet al te gemakkelijk werkje. Ze werden geboend met de heet- of heideboender. Dat waren boenders gemaakt van heidetakjes, in ronde langwerpige bosjes bijeen gebonden. Het boenen gebeurde meestal met een restant waswater of fijn scherp zand. De klompen werden geschrobd tot alle vuil was verdwenen. Vervolgens werden de klompen ingewreven met witkalk. De klompen werden ook wel ingewreven met karbied. Met een paar cent werd men naar de smid gestuurd om karbied te halen. Dit was karbied (calciumcarbide) waaraan de smid karbiedgas (acetyleen) aan had onttrokken ten behoeve van zijn snijbrander. Ook het vergaste karbied uit de karbiedlantaarn werd hiervoor gebruikt. Daarna werden de klompen te drogen gehangen op de punten van het tuinhekje of bij de boer op het melkrek.

Het tweede leven van een klomp.

Was de klomp versleten dan stond zijn laatste gang naar het vuur nog lang niet vast. Men was zuinig en vindingrijk. Uit nood geboren, maar efficiënt. Men gaf de klomp een tweede leven. Als bloembakje aan muur of hek of op het dak van een boerenwoning vol met huislook. Aan deze plant werd de kracht toegeschreven blikseminslag te kunnen voorkomen. Wanneer men de hak verwijderde had men een hoosvat of men kon de was op de bleek natmaken. De oude klomp zonder kap was een voerbakje voor het konijn of kippen. De brugwachtergebruikte de oude klomp, aan een hengel vastgemaakt om het bruggeld in te ontvangen. Als speelgoed deed hij goede diensten, vader maakte er een zeilbootje van. Als kinderprent van Klein Duimpje komt hij voor: *"Hij wordt, of wel d'histoire liegt, Door moeder in een klomp gewiegd."*

Wanneer men de instapopening met een stukje blik met een gleuf erin dichtmaakte had men een spaarpot. Een enkele keer ziet men zo'n klomp nog op een toonbank staan als collecte-bus. Soms hing men de klomp op een paal om inrotten te voorkomen. Zo zijn er legio mogelijkheden om een klomp een tweede leven te geven. Aan het eind van de zomer wanneer de eerste nieuwe aardappelen zich aandienden pakte de huisvrouw een oude klomp om de aardappelen te stoten in een emmer water. Door de beweging en de onderlinge wrijving liet de jonge schil los. Een bijkomend voordeel was dat men hierbij geen vuile handen kreeg zoals bij het aardappels schrappen. De allerbelangrijkste dag voor de klomp was echter het gebruik op vijf december. Dan mocht men de klomp naast de haard zetten want Zwarte Piet kwam door de schoorsteen de cadeautjes van Sint Nicolaas brengen. De wortel en het hooi wat we in de klomp hadden gelegd nam hij mee voor het paard.

Huidige functie.

De klomp heeft zijn functie als schoeisel nagenoeg verloren. Toch bleef hij nog steeds belangrijk voor de Nederlander. Het werd een reclame object. Een buitenlander ziet de Nederlander op klompen. De toerist neemt een sierklomp mee, beschilderd met de meest denkbeeldige Hollandse tafereeltjes. In Delfts blauw of in bonte kleuren. Beschilderd met een Hollands landschap, waarbij de molen niet mag ontbreken of met boerinetjes en boertjes in klederdracht. Gevuld met snoep of als schemerlamp. Onze kaasmeisjes lopen op klompen. De K.L.M. had als reclame een klomp met vleugels. Op deze manier blijft onze klomp een belangrijk voorwerp.

De klompenboom.

De klomp kon van meerdere houtsoorten worden gemaakt. Het hout moest aan een aantal eisen voldoen zoals een laag soortelijk gewicht, taaiheid en goede bewerkbaarheid. De vereiste boomsoort moest in voldoende mate kunnen worden geleverd. Een snelle groei was daarom belangrijk. De boom moest een gelijkmatige structuur hebben en opgroeien met weinig zijtakken aan de onderstam, dit ter voorkoming van noesten in het hout.

Overal in de lage delen van de gemeente Voorst kwam men, langs wegen en waterlopen, populieren tegen.

Bij het drogen mocht het hout niet scheuren of barsten. Het hout moest makkelijk en gelijkmatig splijten om het te kunnen kleuen tot blokken waaruit de klomp werd gemaakt. De populier-soorten voldeden en voldoen nog het meest aan deze eigenschappen. Het is de populairste klompenboom. Bij de geboorte van een kind plantte een boer vaak een aantal populieren langs sloot of pad. Wanneer het kind in het huwelijksbootje stapte was de boom kaprijp en had de boer een mooi spaarpotje als huwelijkscadeau. In onze contreien kwam de populier veelvuldig voor. Hij werd geplant langs sloten en wegen en was na circa 20-25 jaar kaprijp. Na vijftien jaar leverde een populier al een kubieke meter hout.

Een goed vakman kon uit een kubieke meter ongeveer vijftig paar klompen maken. De in deze streken meest voorkomende populier was de *Populus Canadensis Gelrica*,

ook wel Canadaboom genoemd. Karakteristiek is de witte bast, afgewisseld met zwarte schorsstrepen.

Heden ten dage worden er steeds minder populieren geplaatst langs de wegen omdat de wortels van populieren de eigenschap hebben het wegdek omhoog te drukken. Een tweede boom die werd gebruikt door de klompenmaker was de wilg. De meest voorkomende vorm van deze wilg, de *Salix Alba*, kennen we als knotwilg. De boom werd geknot ten behoeve van de uitlopers die door de landman voor verschillende doeleinden werden gebruikt, het zogenaamde geriefshout. Voor het maken van klompen werd niet de geknotte boom, maar de vol uitgegroeide boom gebruikt. Een van de voordelen van de wilg was dat wanneer het hout eenmaal droog was, ze geen vocht meer opnam en het was lichter dan populierenhout. Het hout werd daarom vaak voor damesklompen gebruikt. Een nadeel was dat de wilg veel langzamer groeide dan de populier en veel minder werd aangeplant. Om die reden waren klompen van wilgenhout duurder dan klompen van populierenhout. In deze streken vond men hoofdzakelijk knotwilgen langs de sloten.

De leerling klompenmaker.

Hoe werd men klompenmaker? Vaak ging het beroep over van vader op zoon. Men leerde het vak van vader of ook wel van een ander familielid. Soms in de nabije omgeving van een aldaar gevestigde klompenmaker. Het was geen beroep dat men in een week leerde. In de eerste plaats moest een paar klompen gelijk zijn. De linker en rechter moesten elkaars evenbeeld zijn. De leerling begon met het eenvoudigste werk dat bestond uit het opruimen van de spaanders en boordoppen. Van het hout dat nodig was voor het maken van klompen werd 40 procent

Helpen bij het zagen behoorde tot de eerste werkzaamheden van de leerling.

Klompensmakerij Het boerderijtje met de naam Boordop. Ondertussen vervangen door nieuwbouw.

verspaand. De spaanders gingen de kachel in en de boordoppen gingen naar de vleesverwerkende industrie. Deze doppen werden gebruikt voor het roken van worst en andere vleeswaren. In Terwolde stond een boerderijtje die zijn naam dankte aan het klompensmakersbedrijf "de Boordop."

De leerling kon helpen bij het zagen van de boom, in stukken die geschikt waren voor verdere verwerking. De stukken op maat hakken, hetgeen met

grote vakmanschap moest gebeuren, werd nooit aan de leerling overgelaten. De schors van het blok slaan en de eerste vorm aan de klomp geven waren zo zijn beginlessen.

De maat.

Er werden verschillende soorten klompen gemaakt, hoewel de variatie in de modellen tamelijk gering was. Twee hoofdgroepen kon men onderscheiden, de hoge en lage klomp. De lage klomp onderscheidde zich van de eerste omdat deze een kortere kap en daarom voorzien was van een riempje. Deze klompen werden meest door vrouwen gedragen. De lage klompen werden meestal trippklompen genoemd. De variaties zaten meest in de punt of neus van de klomp, iets ronder of hoger, iets scherper of breder. Vervolgens is de lijn van bek tot punt, de kap, rechter of holler.

De maten van de klomp werden in vijf soorten verdeeld, namelijk vrouw - en mansklompen, drielingen, halven en tenslotte de kleinste maat de neuten, nootjes of dopjes genaamd. De holte of diepte van de klomp werd in duimen gemeten. Voor mansklompen gold 10 ½ - 11 ½ duim, vrouwsklompen van 9 ½ - 10 duim, drielingen 8 ¼ - 9 ¼ duim, halven 6 - 8 duim en neuten 5 - 6 duim.

Wie aan de tussenhandel leverde maakte standaardmaten. Boven de standaardmaten kwamen nog afwijkende maten voor bij de persoonlijke klant van de klompensmaker. Een persoon met een brede voet of vijf tenen had een brede klomp nodig. Extra grote voeten of een hoge wreef had zijn eigen afmeting. Een goede klompensmaker kon dit soort werk aan. In het veen droeg men klompen die iets breder van grondvlak waren om wegzakken te voorkomen. Deze waren niet geschikt voor dagelijks gebruik.

De versiering

Versiering van de klomp kende men in vele variaties. Met vormen van houtsnijwerk werden klompen versierd. Hoe groter de kunstzin van de klompensmaker des te groter zijn creatie. Men kwam versieringen tegen van simpele rosetten tot bijbelse voorstellingen. Veel klompen werden om verschillende redenen geverfd. In de eerste plaats voor versiering, maar ook om een gebrek onder een laagje verf te verhullen. Soms ook om praktisch nut, geschilderde klompen waren makkelijker schoon te houden. De landman die het zich veroorloven kon droeg 's zondags geel geschilderde klompen met een zwarte bies. Veel variatie in schilderkunst kwam men tegen, van simpel geel met zwarte lijnen tot gewaagde decoraties. Het versieren van klompen met sierspijkertjes werd hier weinig toegepast. Tot slot nog een vorm van snobisme in de klompensmakerswereld of eigenlijk bij de gebruiker. Omdat sommige mensen, in het verleden velen, zich niet konden veroorloven om schoenen te kopen lieten zij zich klompen aanmeten met het uiterlijk van een schoenmakersproduct.

Klompensmakerij Van Aken en Zn.

Gezegdes over de klomp.

Het is niet verwonderlijk dat van zo'n algemeen voorwerp als de klomp een aantal uitdrukkingen, gezegdes en rijmpjes voort kwamen.

* *Hij draagt met hetzelfde gemak de klomp aan beide voeten*

Wat betekende: hij is de duivel te slim af

* *Zij hebben de voet in dezelfde klomp, ze kunnen goed met elkaar opschieten. Hiervoor werd ook wel de uitdrukking gebruikt, zij hebben een paar klompen uit dezelfde wilg.*

- * *De klompen naar huis brengen, naar huis gaan.*
- * *Men moet niet met de klompen op ijs komen, men moet voorzichtig zijn.*
- * *Oude hazen trekken de klompen uit, lopen hard.*
- * *Zijn klomp scheurt licht, hij wordt gauw kwaad.*
- * *Nu breekt mijn klomp, zich ergens over verwonderen.*
- * *Er met de klomp naar gooien, half werk leveren.*
- * *Dat lijkt wel met de klomp gestreken, dat ziet er slecht uit.*
- * *De kinderen hebben geen veters meer in de klomp, slecht bij kas zitten.*
- * *Iemand iets met de klomp duidelijk maken, op hardhandige wijze iets duidelijk maken.*
- * *Met de rapklomp gaan, naar de vroedvrouw of dokter gaan.*

*Thuis of naar school,
de meeste kinderen
droegen klompen.*

Een spotrijmpje uit Coevorden duidt niet op rijkdom:
In Dalen is niks te halen,
klompen klossen en magere ossen.
Grote buulen zonder geld,
Zo is het in Dalen gesteld.

Een bekend kinderversje geeft aan welke mogelijkheid de oude klomp nog bood:
Mijn vaders klomp is mijn scheepje.
Het slootje is de zee.
De wind waait over de baren.
Nu moet mijn scheepje varen.
Och, kon ik ook maar mee.
Al heeft de klomp het begeven, in onze taal blijft hij leven.

De maker van de klomp.

Wie was nu die klompenmaker? Uit onderzoek op het archief van de gemeente Voorst en uit particuliere archieven bleek het moeilijk om het juiste aantal klompenmakers te achterhalen. Uit de gevonden gegevens kon men de conclusie trekken dat veel klompenmakers een neven- beroep hadden of het maken van klompen was een nevenberoep. Het gros van de klompenmakers had naast zijn beroep van klompenmaker een klein daghuurdersplaatsje. Dit bood hem de mogelijkheid om er een koe of een paar geiten op na te houden. Het gevolg hiervan was dat de een als beroep opgaf daghuurder en de ander klompenmaker. Bovendien waren een groot aantal klompenmakers alleen in de winter als zodanig werkzaam en gaven dan een ander beroep op. In de zomer verdienden ze dan hun brood in de landbouw of als arbeider in een beroep waar in de winter geen behoefte aan was. Deze mensen gingen in de winter werken voor een handelaar of voor een klompenmaker met vaste afnemers. Er waren klompenmakers in de gemeente Voorst die exporteerden naar Friesland. Deze klompen werden eerst gerookt om ze enigszins vochtwerend te maken. Naar andere delen van ons land werden ook klompen geëxporteerd. Klompenmakers met een grote afzet konden in de winter wel een tijdlang extra hulp gebruiken. Tegen stukloon werden dan klompen gemaakt.

Klompenmakers met een eigen bedrijf waren meestal eenmansbedrijven of familiebedrijf van vader en zoon of broers die samen een klompenmakerij runden. Het was hard werken voor een karig loon. De landarbeider of daghuurder werd slecht betaald en dan te bedenken dat veel klompenmakers in de zomer de klomp de klomp lieten om als daghuurder het dagelijks brood te verdienen. In beide gevallen werden lange dagen gemaakt. Bij de zelfstandige klompenmaker zal vrouw en kroost hebben

meegeholpen bij het zagen van de boomstam of bij het wegbrengen van het eindproduct.

In een rekening van een klompenmaker stond onder andere de volgende notitie: Drie paar voor de boer 90 cent. Twee paar voor de vrouw 50 cent, Klompen voor zoon en dochter 15 cent per paar. Hierbij moet men bedenken dat hij met al het werk van boom tot klant minstens een paar uur druk was.

Het volgende staatje geeft een overzicht van het aantal klompenmakers vermeld in het bevolkingsregister van de gemeente Voorst. Dubbeltellingen zijn vermeden doch personen die slechts tijdelijk in de gemeente Voorst als klompenmaker hebben gewerkt zijn meegeteld.

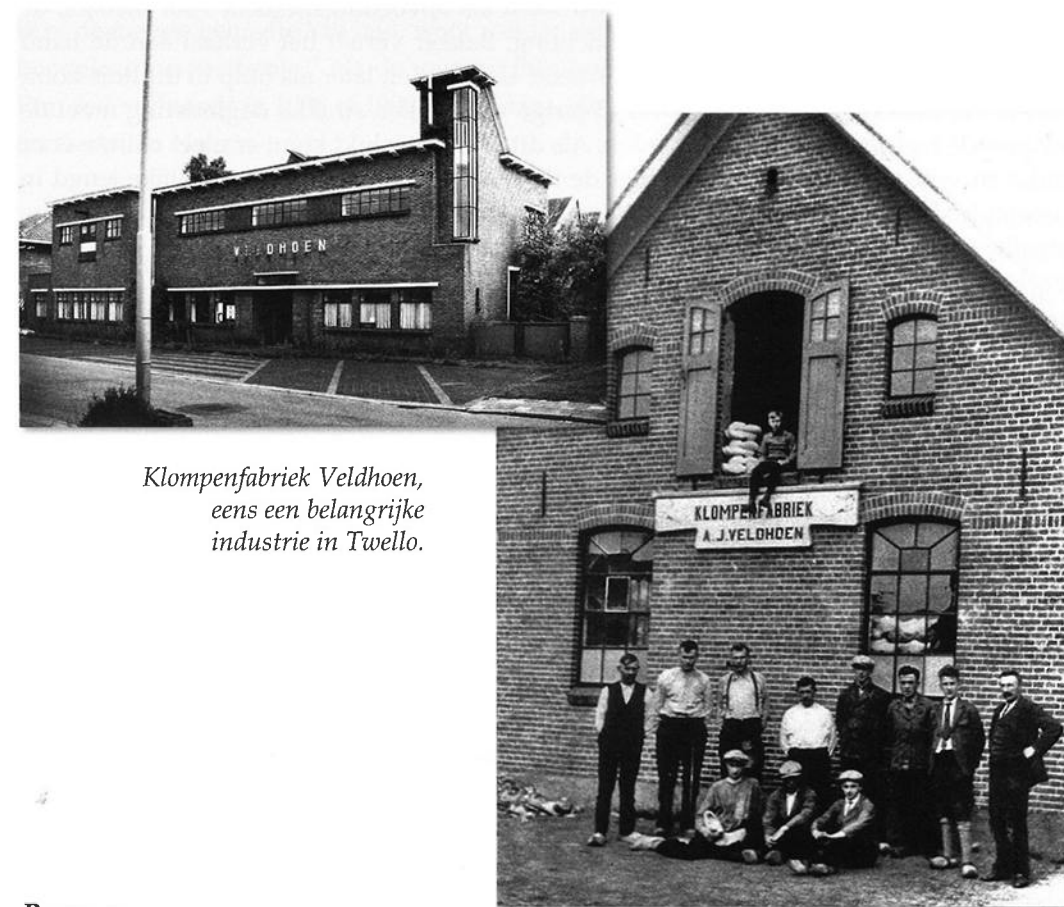
	Voorst	Wilp	Twello	Terwolde	Nijbroek	Totaal
1850-1860	38	26	20	46	13	143
1900-1910	11	26	59	12	9	117
1940-1950	In totaal 58, niet meer per dorp vermeld.					

Hierbij zijn inbegrepen de arbeiders die als klompenmaker in dienstverband werkten zoals de arbeiders van de fa. Veldhoen en zelfstandigwerkende klompenmakers. Het was niet te achterhalen of ook klompenmakers onder de noemer van fabrieksarbeider werkzaam waren.

Het einde van de klompenmaker

Er waren verschillende redenen waardoor het oude handwerk van de klompenmaker is uitgestorven. Om te beginnen de mechanisatie. Wie het zich kon veroorloven ging over tot de aanschaf van eenvoudige apparatuur van Duitse herkomst om klompen deels machinaal te maken. Vervolgens kwamen er verbeterde versies uit Frankrijk, uitgedokterd door een bedrijf dat geweerkolven voor het Franse leger maakte. Door verdere ontwikkeling kwamen er snellere machines in de handel van Philips. Enkele oude ambachtslieden bleven nog klompen maken op de ambachtelijke manier. Een andere reden is de opkomst van de schoen. Als gevolg van de industrialisatie, die zich ook hier voordeed, werd de schoen voor iedereen betaalbaar. Ook de opkomst van de industrie in het algemeen. In Twello vooral de vleesindustrie. Veel klompenmakers gingen in de industrie werken omdat daar meer verdiend werd dan met klompenmaken. Doordat het gebruik van de klomp verminderde werden velen gedwongen een ander beroep kiezen. In allerlei beroepen kwamen de voormalige klompenmakers tegen, maar het meest als industriearbeider. De klompenfabriek van Veldhoen stopte in 1955 met de fabricage van klompen. Het bedrijf had zich omgeschakeld tot de fabricage van bouwmaterialen. Veldhoen was met zijn eigen bedrijf begonnen in het boerderijtje "De Buitenkamp" aan de Stationsstraat. Een aantal klompenmakers verlieten vlak na de oorlog de gemeente Voorst. Het is niet

bekend of zij elders in de klompenindustrie gingen werken of een ander beroep ter hand namen. Op deze wijze kwam een eind aan de eens zo bloeiende klompenfabricage in de gemeente Voorst. Van huisvlucht, waarmee het begon, uitgegroeid tot een beroep in de 19 de eeuw en eerste helft 20 ste eeuw. De klomp was het meest gedragen schoeisel, met een jaarproductie van negen miljoen klompen in het jaar 1919. De laatste klompenmaker in de gemeente Voorst was de heer Vos aan de Beentjesweg in Terwolde.

Klompenfabriek Veldhoen, eens een belangrijke industrie in Twello.

Bronnen.

Archief gemeente Voorst.

Archief Oudheidkundige kring Voorst.

Particuliere gegevens.

Op klompen door de Brabantse Meijerij, door I. Platel.

Het klein klompenboek, door H. Siemes.

Uit de bladen

door J. Roosenschoon

Tijdschriften van zusterverenigingen van de OKV liggen ter inzage aan de Stationsstraat. Hieronder volgt een kleine greep uit het aanbod.

In *Uut 't Oldebroeck*, april 2008, staat deel 1 van 'De meisjes van Zwaluwenburg' van de hand van F.J. Bakker. De Zwaluwenburg was een landhuiskasteel in Oldebroek dat vanaf het begin van de 2^e Wereldoorlog gehuurd werd als opvoedingsgesticht voor meisjes, de Gezina Hendrika Wesselink-Veneman Stichting. Bakker vertelt het verhaal aan de hand van de belevenissen van Beppie Dam die eerst als cliënt en later als hulp in dit huis komt wonen. Hij interviewde hiertoe de nu 85-jarige vrouw. Een strakke dagindeling moet de ontspoorde meisjes in het gareel houden. Als dit een beetje lukt komt er meer ruimte voor studie en vrije tijd en Beppie heeft hier de tijd van haar leven na een moeilijke jeugd in Utrecht. In de oorlog was het huis overbevolkt: vluchtelingen, onderduiksters, verzwakte uitvallers van hongertochten en meisjes wiens ouders in Indië zijn vormen een gemeleerd gezelschap. Beppie ontpopt zich als een goede kok die dagelijks voor ruim 70 mensen kookt. Levendige beschrijvingen van allerlei gebeurtenissen geven kleur aan het verhaal. Na de oorlog blijft Beppie, inmiddels getrouwd op de Zwaluwenburg wonen tot het in 1950 verkocht wordt.

In *Ambt & Heerlijkheid*, nr. 158, schenkt J. Stoltenberg aandacht aan kunsthandel Katz uit Dieren. Het is een verkorte versie van een verhaal, verteld door Eva Katz en haar man Martin Bloch over een schilderij van Rembrandt dat geschonken is aan Adolf Hitler in ruil voor de vrijheid van 25 mensen van de familie Katz. Benjamin Katz was voor de oorlog een van de meest gerenommeerde kunsthandelaren ter wereld. Bij zijn broer Nathan, die in Bazel ook een kunsthandel dreef ontdekte Hitlers kunstadviseur dr. Posse een schilderij van Rembrandt: 'het portret van een man van Raman', dat hij wel heel graag wilde hebben. Een pendant ervan, een vrouw uit het geslacht Raman, hing in Duitsland. Met goed onderhandelen kreeg Nathan het voor elkaar dat het schilderij van Rembrandt, samen met nog een paar andere oude meesters, voldoende was om zijn familie van 25 personen naar Spanje te laten vertrekken. Willy Lages en Aus der Funten begeleidde de familie. Uitgebreid wordt verhaald over de tocht naar Jamaica en de belevenissen in de oorlog. Het verhaal eindigt met de verkoop van het schilderij, dat weer in handen van de familie was gekomen, in 1947.

Eddy ter Braak vertelt in *Land van Lochem*, 2008 nr. 1, over de beroemde danseres Isadora Duncan die geregeld bij haar vriend Pim Noothoven van Goor op De Heest in Lochem verbleef. Dit speelde zich af vanaf 1907, toen ze met elkaar kennismaakten. Duncan brak als danseres met de strakke vormen van het klassiek ballet en streefde naar maximale vrijheid, zowel in de dans als in haar privéleven. Dit riep bij haar publiek en omgeving zowel

bewondering als verguizing op. Pim Noothoven leefde van zijn familiefortuin. Zijn leven bestond vooral uit reizen en feestvieren. Ze ontmoetten elkaar waarschijnlijk tijdens een toernee van Duncan in Amsterdam, waar Noothoven een uitgebreide kunstenaarsvriendenkring had. Zij kwam daarna geregeld op de Heest, volgens getuigenverhalen uit de omgeving. Zij scheen zelfs 's ochtends te dansen op het natte gras voor het huis. In het zelfde jaar vroeg zij hem mee op een tournee van een half jaar door Rusland. Zijn voorname taak was om haar op te vrolijken. En dit lukte hem, getuige haar commentaar in haar autobiografie, heel goed: "Pim gaf mij pret - zuivere, zalige pret - op een moment dat ik er de meeste behoefte aan had, want zonder zijn bijstand zou ik zijn ondergegaan in een hoopeloze neurasthenie." Na de tournee lijkt Isadora uit Pim's leven verdwenen te zijn. Pim zelf verhuisde in 1908 of 1909 naar Edam. Hij trouwde in 1915 met de miljonairsdochter Gertrude Nelson.

In *Oud Bathmen* schrijft de Deventer stadsarcheoloog Michiel Bartels over kasteel Arkelstein dat van 1347 tot 1649 in Bathmen-Loo heeft bestaan. Hier is archeologisch en historisch onderzoek naar gedaan, nadat de familie Roeterdink, die hier een melkveehouderij bezit, allerlei vondsten deed. Zowel aan de oppervlakte, als dieper in de grond tijdens graafwerkzaamheden, doken zowel stukken baksteen, aardewerk, munitie als muren en paalfunderingen op. De omvang van het kasteel, de bestuurlijke functies die hier samen kwamen en de centrale plaats in de linie duiden erop dat Arkelstein vermoedelijk de belangrijkste versterking in de Overijsselse Landweer vormde. Het was een juridisch centrum, het kon een flinke troepenmacht bergen en door de flinke omvang was het moeilijk te veroveren. De Landweer lag tussen Deventer en Holten en was een groot aardlichaam met daarvoor grachten en erop ondoordringbare struiken, soms voorzien van palenrijen. Deze beschermde, met de versterkingen die eraan lagen, de belangrijke handelsroute tussen IJssel en Twente.

FIETS WERELD

Polletje

**Stationsstraat 60
Twello**

Tel.: 0571 - 27 23 80

**Hèt adres voor het huren van een fiets.
Tevens is er een ruim aanbod van nieuwe fietsen,
tweedehands fietsen en kinderfietsen**

Riwa@copy
print & design

Marktstraat 2, 7391 DE Twello, T. 0571-271104, F. 0571-273234, E. riwa-copy@planet.nl, I. www.riwa-copy.nl
Openingstijden: maandag 13.30 - 17.30 uur, dinsdag t/m vrijdag 09.00 - 12.00 uur / 12.30 - 17.30 uur,
vrijdag koopavond 18.00 t/m 20.00 uur, zaterdag 09.00 - 12.00 uur

GROOT ROESSINK

Enkweg 43 - Voorst - Telefoon: 0575 50 12 72

- Nieuwbouw
- Verbouw
- Onderhoud
- Restauratie
- Molenbouw

BOUWEN TUSSEN HEDEN EN VERLEDEN

bewondering als verguizing op. Pim Noothoven leefde van zijn familiefortuin. Zijn leven bestond vooral uit reizen en feestvieren. Ze ontmoetten elkaar waarschijnlijk tijdens een toernee van Duncan in Amsterdam, waar Noothoven een uitgebreide kunstenaarsvriendenkring had. Zij kwam daarna geregeld op de Heest, volgens getuigenverhalen uit de omgeving. Zij scheen zelfs 's ochtends te dansen op het natte gras voor het huis. In het zelfde jaar vroeg zij hem mee op een tournee van een half jaar door Rusland. Zijn voorname taak was om haar op te vrolijken. En dit lukte hem, getuige haar commentaar in haar autobiografie, heel goed: "Pim gaf mij pret - zuivere, zalige pret - op een moment dat ik er de meeste behoefte aan had, want zonder zijn bijstand zou ik zijn ondergegaan in een hoopeloze neurasthenie." Na de tournee lijkt Isadora uit Pim's leven verdwenen te zijn. Pim zelf verhuisde in 1908 of 1909 naar Edam. Hij trouwde in 1915 met de miljonairsdochter Gertrude Nelson.

In *Oud Bathmen* schrijft de Deventer stadsarcheoloog Michiel Bartels over kasteel Arkelstein dat van 1347 tot 1649 in Bathmen-Loo heeft bestaan. Hier is archeologisch en historisch onderzoek naar gedaan, nadat de familie Roeterdink, die hier een melkveehouderij bezit, allerlei vondsten deed. Zowel aan de oppervlakte, als dieper in de grond tijdens graafwerkzaamheden, doken zowel stukken baksteen, aardewerk, munitie als muren en paalfunderingen op. De omvang van het kasteel, de bestuurlijke functies die hier samen kwamen en de centrale plaats in de linie duiden erop dat Arkelstein vermoedelijk de belangrijkste versterking in de Overijsselse Landweer vormde. Het was een juridisch centrum, het kon een flinke troepenmacht bergen en door de flinke omvang was het moeilijk te overen. De Landweer lag tussen Deventer en Holten en was een groot aardlichaam met daarvoor grachten en erop ondoordringbare struiken, soms voorzien van palenrijen. Deze beschermde, met de versterkingen die eraan lagen, de belangrijke handelsroute tussen IJssel en Twente.

FIETS WERELD

Polletje

Stationsstraat 60
Twello
Tel.: 0571 - 27 23 80

Hèt adres voor het huren van een fiets.
Tevens is er een ruim aanbod van nieuwe fietsen,
tweedehands fietsen en kinderfietsen

Riwa@copy
print & design

Marktstraat 2, 7391 DE Twello, T. 0571-271104, F. 0571-273234, E. riwa-copy@planet.nl, I. www.riwa-copy.nl
Openingstijden: maandag 13.30 - 17.30 uur, dinsdag t/m vrijdag 09.00 - 12.00 uur / 12.30 - 17.30 uur,
vrijdag koopavond 18.00 t/m 20.00 uur, zaterdag 09.00 - 12.00 uur

GROOT ROESSINK

Enkweg 43 - Voorst - Telefoon: 0575 50 12 72

- Nieuwbouw
- Verbouw
- Onderhoud
- Restauratie
- Molenbouw

BOUWEN TUSSEN HEDEN EN VERLEDEN

Bakker Bril Voorst

Het ruim twee eeuwen oude pand van bakker Bril is nog steeds (na enkele verbouwingen) in gebruik. Het pand staat op de monumentenlijst.

De bakkerij bestaat meer dan 150 jaar en zoon Paul is de 5e generatie Bril.

Het bedrijf is tegenwoordig uitgebreid met een koffie/theeschenkerij waar fietsers en wandelaars een welkome pauze kunnen houden. De bakkerij is geregeld doel van excursies. Er gaan dan steevast eigen-gemaakte produkten mee naar huis. Op de foto uit 1960 gaat de bakker met de bestelauto op weg om brood te bezorgen.

Op de foto uit 1960 gaat de bakker met de bestelauto op weg om brood te bezorgen.

Hof van Twello

Rijksstraatweg 17a - 7391 MH Twello
Tel. 0571-270014

www.hofvantwello.nl

Voor Catering en Blote Voetenpad:
06-12635320

Geopend:

Wo. van 13.00 tot 17.00 uur

Do. en vr. van 10.00 tot 17.00 uur

Za. van 10.00 tot 16.00 uur

Van 1 mei tot 1 nov. ook op zondag geopend

Lekker | 🍷 | ❤️ | Lokaal

Al meer dan 800 jaar wordt er geboerd op de grond waar nu Hof Van Twello gevestigd is. En dat niet zonder reden. In de bodem bevinden zich leem en oerlagen die het waterhoudend vermogen van de grond verhogen. En dat was veel waard in een tijd zonder beregeningsinstallaties. Nog steeds profiteren wij van deze bodemeigenschap. Onze wijngaard bijvoorbeeld groeide zeer voortvarend weg, en ook onze groenten, kleinfruit en boomgaarden hebben elk seizoen baat bij deze prima grond. Het bewijs leveren wij elke week in onze streekwinkel waar niet alleen onze eigen producten maar ook die van andere ambachtelijke producenten uit de streek te koop zijn. Van karnemelk tot geitenkaas, van hertenvlees tot de heerlijkste biefstukken. Ook voor al uw catering staan wij klaar! Informeer hier eens naar: passievoorpuur@hofvantwello.nl

Elke dag een streekmenu